

Sait Faik Abasıyanık (1906-1954)

Sait Faik Abasıyanık, 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğmuştur. Asıl adı Mehmet Sait'tir. Ramazan Bayramı'nın birinci günü doğduğu için kendisine "kutlu" anlamına gelen "Sait" ismi verilmiştir. "Abasıyanık" soyadını ise Sait Faik; büyük dedesi Mehmet Efendi'nin hayvan taşırken sırtındaki abayı suya düşürmesi nedeniyle aileye "Abasizzadeler" veya "Abasızoğulları" denmesinin etkisiyle kendisi seçmiştir. Dedesi Seyyid Ağa, Adapazarı'nda dönemin aydınlarının toplandığı bir kahveye sahiptir. Babası Mehmet Faik Bey; tahrirat kâtipliği yapmış, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinde çalışmış, Milli Mücadele Dönemi'nde bir yıl Adapazarı belediye başkanlığı görevinde bulunmuştur. Daha sonra kereste ve zahire tüccarlığına başlayan Mehmet Faik Bey, ticarete başarılı olunca işini büyütmüş, 1924 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşmiş ve 29 Ekim 1938'de de Burgazada'da vefat etmiştir. Annesi Makbule Hanım ise Adapazarı'nın ileri gelenlerinden Hacı Rıza Efendi'nin kızıdır. Anne ve babasının aralarındaki anlaşmazlık yüzünden 1913-1916 yılları arasında ayrı kalması, Sait Faik'in ruhundaki yalnızlığın en önemli sebeplerinden biri olmuştur. Mehmet Faik Bey'in vefatından sonra Sait Faik ve annesi, kışları Kırağı Sokak'taki İkbal Apartmanı'nda, yazları ise Burgazada'daki köşkte geçirmiştir.

Sait Faik, babasının işi dolayısıyla 1910-1913 yılları arasında Karamürsel'de deniz kıyısında bir evde yaşamıştır. 1913'te Adapazarı'na döndükten sonra yabancı dilde eğitim verdiği için "Gâvur Mektebi" olarak bilinen Rehber-i Terakki'de ilkokula başlamıştır. İki yıl Adapazarı İdadisinde okuduktan sonra Yunan işgali nedeniyle ailesi bir süre Düzce, Bolu ve Hendek'te yaşamış 1922'de Adapazarı'na dönmüştür. Burada İdadideki eğitimine devam eden Sait Faik, ailesinin 1924'te İstanbul'a yerleşmesiyle İstanbul Erkek Lisesine kaydolmuştur. Bir yıl sonra Arapça hocası Salih Bey'in minderine konan bir iğne yüzünden bütün sınıf cezalandırılınca Sait Faik, Bursa Erkek Lisesi'nde eğitimine devam etmiştir. İlk öyküsü olan *İpekli Mendil*'i burada edebiyat dersinde ödev olarak yazmıştır. 1928'de liseden mezuniyetinin ardından İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolmuş, üçüncü sınıfta okulu bırakmıştır. İlk yazısı olan *Uçurtmalar*, 9 Aralık 1929'da *Milliyet* gazetesinde yayımlanmıştır.

Oğlunun eğitimini yarım bırakmasını istemeyen Mehmet Faik Bey, ekonomi eğitimi alması için Sait Faik'i Lozan'a göndermiştir. Amcası Ahmet Faik ile Kasım 1930'da Lozan'a giden Sait Faik, bir süre sonra İsviçre'deki düzenli yaşamın ve ekonomi eğitiminin kendisine uygun olmadığını anlayarak Fransa'ya geçmiştir. Burada önce Fransızcasını ilerletmek için Champollien Lisesinde Fransızca derslerine devam eden Sait Faik, aynı yıl bir süreliğine amcasının yanına

Milano'ya gitmiştir. Oradan döndükten üç ay sonra Türkiye'ye dönmek istediğini amcasına bildirmiştir. Amcası ile birlikte Paris üzerinden Türkiye'ye dönmek için yola çıkan Sait Faik, Marsilya'da bundan vazgeçerek Grenoble'a gitmiştir. Fransa'da kaldığı dönemde sadece Fransız edebiyatını yakından incelemekle kalmamış, dünyanın her yerinden gelen insanları gözlemlene fırsatı da elde etmiştir. Burada kaldığı üç buçuk dört yıldan sonra okulu bitirmeye niyeti olmadığı belli olunca babası onu geri çağırmıştır. Türkiye'de öğretmenlik yapabilmek için oradan bir sertifika alıp 1934'te İstanbul'a dönmüştür. Halıcıoğlu'ndaki Ermeni Yetim Mektebine Türkçe öğretmenliğine başlayan Sait Faik, burada sadece altı ay çalışabilmiştir. Öğrenciler üzerinde hâkimiyet kuramadığı için yaşanan bir tartışma sonucu istifasını vermiştir.

Askerî hastaneden rapor alarak askerlikten muaf olan Sait Faik'e babası, 1936 yılında Odunkapı'da bir zahire dükkânı açsa da kısa süre sonra dükkân, Sait Faik'in bu işteki başarısızlığı sonucunda kapatılmıştır. Aynı yıl ilk kitabı *Semaver'i*, Remzi Kitabevi baskı maliyetini babasının karşılaması suretiyle basmıştır. Babasının bu maliyeti üstlenmesi, oğlunun yazar olmasını onaylaması ve onu başka işler yapmaya zorlamayacağı anlamını taşımaktadır.

Eylül 1937'de on sekiz günlüğüne Marsilya'ya gitmiştir. 1938'de babasının ölümünden sonra geride kalan mülklerin geliri ve yazıyla geçimini sağlamıştır. 1940'ta daha önce *Kurun* dergisinde yayımlanan *Çelme* adlı hikâyesi *Varlık*'ta yeniden çıkınca, halkı askerlikten soğuttuğu gerekçesiyle hakkında dava açılmış ancak bu davadan beraat etmiştir. 1942 yılında kısa bir süre *Haber* gazetesinde muhabir olarak çalışmıştır. *Mahkeme Kapısı* ismiyle yayımlanan röportaj kitabı buradaki izlenimlerinin ürünüdür.

Sanat hayatına Bursa'da yazdığı ve *Varlık*'ta 15 Nisan 1934'te yayımlanan *İpekli Mendil* hikâyesi ile başlayan Sait Faik'in ilk hikâyelerinde, toplumcu gerçekçilikle iç içe bir gözlemci gerçekçilik görülmektedir. Adapazarı'nda geçen çocukluğu ile Bursa'da geçen lise yıllarının anıları, ilk hikâyelerinin konularını oluşturmuştur. Hikâyelerini birinci tekil şahıs dilinden kurguladığı için okuyucuda hatıra okuduğu izlenimi bırakmıştır. Sait Faik'in hikâyelerinin temelinde gözlem ve anıları vardır. Bu yönüyle hikâyeleri otobiyografik izler taşımıştır. Bir işte dikiş tutturamayıp annesinin himâyesinde, sadece yazı yazarak geçirdiği aylıklığın hâkim olduğu bohem hayatında sokak, kahvehane ve meyhanelerde gördüğü insanlar, onun hikâyelerinin ana kaynağını oluşturmuştur. Bir ankete verdiği cevapta aslında ta çocukken bir şey olmamaya karar verdiğini söylemiştir. Aylıklığı sadece bir yaşam biçimi olarak benimsemeyen, hikâyeleri de aylıklığa övgü metinleridir.

Sait Faik; ilk hikâyelerini Maupassant etkisiyle yazmış olsa da, kendisinden önce Memduh Şevket Esendal'ın Türk edebiyatına yerleştirmeye çalıştığı durum hikâyesinin ya da Çehov tarzı hikâyenin en önemli temsilcisidir. Onun öykülerinde olaylar değil anlık durumlar resmedilir. Tahir Alangu'ya göre edebiyatımıza "küçük adam"ı getiren o olmadıysa da bunu yerleştiren, bilinmeyen yönlerini gösteren, bir moda haline getiren ve en güzel hikâyelerini yazan Sait Faik olmuştur. Sait Faik, *Eftalikus'un Kahvesi* hikâyesinde yazarlığa dair görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "İşte hikâyelerimi nasıl yazdığımı şimdilik merak eden dostum, yarın incir çekirdeğini doldurmayacak mevzuları yazan bir hikâyecinin iyi bir hikâyeci olmadığını yazacağına göre, bilmem hikâyem oldu mu? Olmadıysa ne yapalım? Bizim hikâye anlayışımız da böyle efendim." Onu özgün kılan bu bakış açıdır. Küçük şeylere, detaylara gösterdiği dikkatle Sait Faik; ne kendisinden önceki yazarlara ne de çağdaşlarına benzemektedir. Sait Faik; çağdaşı olan yazarların İstanbul'a ait konuların tüketildiğini düşünüp Anadolu'ya açıldığı bir dönemde, onların aksine İstanbul'un kıyıda köşede kalmış küçük insanların günlük yaşamından kesitler sunarak İstanbul'u bambaşka bir boyutta işlemiştir. İstanbul'un balıkçıları, işçileri, Anadolu'dan İstanbul'a göç eden emekçileri, yoksulları, düşkünleri işlediği hikâyeleriyle, politik bir

eksene kaymadan estetik bir kaygıyla “insan”ı ele alarak toplumcu gerçekçilerden ayrılmıştır. Ancak ondaki estetik kaygı, hiçbir zaman sadece sanatı önceleme noktasında değildir. Onun hikâyelerinde şiirsel bir üslupla yazılmış da olsa öncelik insandır. *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'da geçen “Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey.” ifadesinden de anlaşılacağı üzere “sevgi” Sait Faik'in eserlerine sirayet eden en önemli duygudur. Sait Faik; İstanbul'a, denize, hayvanlara, balıkçılara, yoksullara sevgiyle bakmıştır. Haksızlıklar karşısında öfkelenmesi, yalnızlıktan bunalması veya yeni bir insan tanınması onu yazmaya teşvik eder. *Son Kuşlar*'da geçen “Yazmasam deli olacaktım.” cümlesi Sait Faik'te yazarlığın varoluşsal bir mesele olduğunu göstermektedir.

Lüzumsuz Adam'la birlikte hikâyelerindeki hayat dolu insanların yerini karamsar, hayata küsmüş, hayal kırıklığı içindeki kahramanlara bırakması siroz hastalığına bağlanabilir. Son öykülerinde adaya, balıkçılara ve denize odaklanan Sait Faik; *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'la öykücülüğünü zirveye taşımıştır. Anlatım teknikleri bakımından da bu kitaptaki hikâyelerde gerçeküstü yaklaşımlara ve büyülü gerçekçiliğe kaydığı görülmektedir. Bir söyleşide onun gibi yazmadığını ama severek okuduğunu söylediği Kafka'nın bunda etkisi vardır. Sait Faik'in benimsediği şiirsel dil ve kısa cümleler, hikâyelerinde akıcılığı sağlamıştır. Sait Faik'in Türk edebiyatının en çok okunan yazarlarından biri olmasında hikâye tekniğinin yanında kullandığı dil de etkili olmuştur.

Sait Faik'in ilk şiiri 1932 yılında *Mektep* dergisinde yayımlanmıştır. Ölümünden bir yıl önce şiirleri *Şimdi Sevişmek Vakti* adıyla yayımlanmıştır. Sait Faik; hikâye gibi şiir, şiir gibi hikâye yazdığını söyleyenler olduğunu ancak kendisinin hikâye gibi şiir yazacağına şiir gibi hikâye yazmayı tercih ettiğini dile getirmiştir.

Sait Faik'in roman denemelerinin ilki olan *Medar-ı Maişet Motoru* ise 1940'ta tefrika edilmiş ve 1944'te kitap olarak basılmıştır. Ancak sıkıyönetim mahkemesi tarafından toplatılmış, daha sonra *Birtakım İnsanlar* adıyla yayımlanmıştır. Orhan Okay'a göre bu roman, Sait Faik'in hikâyeleriyle karşılaştırılmayacak derecede zayıf ve aksaklıklarla doludur. Orhan Okay, *Kayıp Aranıyor*'u da uzatılmış bir hikâye olarak yorumlar. Sait Faik, her ne kadar ilk hikâyelerini romana geçişte bir merhale olarak yazsa da bu konuda ısrarcı olmamış; kendisini ifade edebileceği türün hikâye olduğunu fark edebilmiştir. Sait Faik Abasıyanık, bireyi önceleyen hikâyeleri ve şiirsel dili ile kendisinden sonra gelen yazarları etkilemiş ve Türk edebiyatında önemli bir yer edinmiştir.

Hiç evlenmeyen ve bohem hayatı benimseyen Sait Faik, 1945'te hastalanmıştır. Arkadaşı ve doktoru Fikret Ürgüp, içkiyi yasaklamış ancak bu da işe yaramamıştır. 1948'de hastalığına kesin olarak siroz teşhisi konmuştur. 1951'de tedavi için gittiği Paris'te, tedaviden korktuğu için sadece beş gün kalıp Türkiye'ye dönmüştür. Sait Faik 1953'te Mark Twain Cemiyeti Şeref Üyeliği'ne seçilmiş ancak sevincini doyasıya yaşayamamıştır. Hastalığı ilerlemiş ve 5 Mayıs 1954'te yemek borusunda meydana gelen kanama nedeniyle yatırıldığı hastanede 11 Mayıs 1954'te vefat etmiştir. 12 Mayıs 1954'te Zincirlikuyu Mezarlığı'nda defnedilmiştir. Makbule Hanım, Sait Faik'in vefatından sonra Burgazada'daki köşkü ve diğer gayrimenkulleri “ölümünden sonra” kaydıyla Darüşşafakaya bağışlamıştır. Ölümünden bir yıl sonra annesi Makbule Abasıyanık; masrafı Sait Faik'in Varlık Yayınevindeki kitaplarının satış gelirinden karşılanmak üzere, Sait Faik Hikâye Armağanı'nı düzenlemiştir. Armağan önceki yılın en iyi hikâye kitabına verilmek üzere tesis edilmiştir. 1960'tan 1963'e kadar kesintiye uğrayan bu ödül; Makbule Hanım'ın 1963'te vefatından sonra, 1964'ten itibaren Darüşşafaka Cemiyeti tarafından düzenli olarak verilmeye devam etmektedir. Sait Faik'le özdeşleşen Burgazada'daki evleri de annesinin isteği üzerine, 1959 yılında Sait Faik Müzesine dönüştürülmüştür. Bu müze evin bakım, onarım gibi sorumlulukları da Darüşşafaka Cemiyetine aittir.

Eserleri şunlardır:

Hikâye: *Semaver* (1936), *Sarnıç* (1939), *Şahmerdan* (1940), *Lüzumsuz Adam* (1948), *Mahalle Kahvesi* (1950), *Havada Bulut* (1951), *Kumpanya* (1951), *Havuz Başı* (1952), *Son Kuşlar* (1952), *Alemdağda Var bir Yılan* (1954), *Az Şekerli* (Çeviri, 1954), *Balıkçının Ölümü* (1977), *Yaşasın Edebiyat* (1977), *Müthiş Bir Tren* (Çeviri, 1981), *Sevgiliye Mektup* (1987), *Hikâyecinin Kaderi* (2005), *Büyüyen Eller* (2007).

Roman: *Medar-ı Maişet Motoru* (1944), *Kayıp Aranıyor* (1953), *Yaşamak Hırsı* (Georges Simenon'dan çeviri, 1954).

Röportaj: *Tüneldeki Çocuk* (1955), *Mahkeme Kapısı* (1956)

Mektup: *Açık Hava Oteli* (1980), *Karganı Bağışla* (2003).

Şiir: *Şimdi Sevişmek Vakti* (1953)

Havva ÖZER HAFÇI

KAYNAKÇA

ALANGU, Tahir, **Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman**, C 2, İstanbul Matbaası, İstanbul 1965.

ALANGU, Tahir, **Sait Faik İçin**, Yeditepe Yay., İstanbul 1956.

ALANGU, Tahir, "Sait Faik'in Hikâye Anlayışında Gelişmeler", **Ataç**, S 25, 1 Mayıs 1964, s. 3-7.

ALANGU, Tahir, "Tahir Alangu Sait Faik'i Anlatıyor", **Varlık**, 1971, C 38, S 791, s. 9.

BİNYAZAR, Adnan, "Sait Faik'te İnsan Gerçeği", **Türk Dili**, 1974, C 24, S 272, s. 639-643.

ÇELİK, Yakup, **Sait Faik ve Değerleri Duyan Bir Varlık Olarak İnsan**, Akçağ Yay., Ankara 2002.

DUMAN, Faruk, "Sait Faik'in Düşünceleri Arasında", **Notos**, Nisan-Mayıs, 2014, S 45, s. 39-41.

GÜLSOY, Murat, "Sait Faik Nasıl Yazıyor?", **Notos**, Nisan-Mayıs, 2014, S 45, s. 23-28.

GÜRSEL, Nedim, **Yalnızlığın Yarattığı Yazar Sait Faik**, Doğan Kitap, İstanbul 2019.

KAHRAMAN, Âlim, **Modern Türk Hikâyesi**, Büyüyenay Yay., İstanbul 2015.

KANSU, Ceyhun Atıf, "Sait Faik Abasıyanık", **Yeni Türk**, Temmuz 1939, S 79, s. 291-294.

KUDRET, Cevdet, **Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman**, C 3, Dünya Yay., İstanbul 2004.

MERT, Necati, "Modern Öykünün Serüveni: 1940'tan Günümüze", **Hece Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı**, C 4, S 46-47, Ekim- Kasım 2000, (3. Baskı, Ankara 2018) s. 122-155.

MUTLUAY, Rauf, **Bende Yaşayanlar**, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2004.

OKAY, Orhan, Sait "Sait Faik Abasıyanık", **İslam Ansiklopedisi**, C 35, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2008, s. 583-584.

SÖNMEZ, Sevgül, **A'dan Z'ye Sait Faik**, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2007.

SÖNMEZ, Sevgül "Kısa Ama Verimli Bir Yaşam", **Sait Faik Abasıyanık** (Armağan Dizisi, Ed. Yalçın Armağan) Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2013, s. 12-75.

TANER, Haldun, **Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil**, 4. Baskı, Bilgi Yay., Ankara 1998.

TOSUN, Necip, **Öykümüzün Kırk Kapısı**, Hece Yay., Ankara 2013.

UYGUNER, Muzaffer, "Dil ve Sait Faik", **Türk Dili**, Ekim 1962, C 12, S 133, s. 48-49.

YÜCEBAŞ, Hilmi, **Bütün Cepheleriyle Sait Faik Hayatı-Hatıraları-Eserleri**, İnkılâp-Aka Kitabevi, İstanbul 1964.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sait-faik-abasiyanik> Erişim Tarihi: 09.05.2022

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sait_Faik_Abas%C4%B1yan%C4%B1k Erişim Tarihi: 08.07.2022

Kapak görseli, https://tr.wikipedia.org/wiki/Sait_Faik_Abas%C4%B1yan%C4%B1k, Erişim Tarihi: 18.07.2022

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sait-faik-abasiyanik-1906-1954/?pdf=5335> adresinden erişilmiştir